

Asia: VM053:00/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Taloushallintoliitto ry:n (Taloushallintoliitto) lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (VM053:00/2024)

Taustatietoa lausunnon antajasta

Taloushallintoliitto edustaa suomalaisia tilitoimistoja ja muita taloushallinnon ulkoistuspalveluja tarjoavia organisaatioita. Yhdistyksen jäsenmäärä on yli 500 yritystä ja sen jäsenet tuottavat yli 50 % alan liikevaihdosta ja työpaikoista.

Yleistä rahanpesulainsäädännön muutoksista

Ehdotettu kansallinen rahanpesulaki sinällään ei suoraan vaikuta dramaattisesti kirjanpitäjiin (tilitoimistot) ilmoitusvelvollisina, koska keskeiset ilmoitusvelvollisen toimintaa ohjaavat säädökset ovat rahanpesuasetuksessa ja sitä tarkentavassa EU-tason ohjeistuksessa ja kansallisen

lainsäädännön painopiste on viranomaistoiminnan säätelyssä. Tuomme alla esiin viranomaisten toimintaa ja viranomaisten tietojärjestelmiä koskevat huolestukset, jotka tulisi ottaa huomioon kansallisessa lainsäädännössä tai sitä tarkentavassa kansallisessa alemman tason säätelyssä.

Ilmoitusvelvolliset ovat pääosin mikroyrityksiä

Tilitoimistoja on Suomessa tilastokeskuksen mukaan yli 6000 kappaletta. Näiden keskipaino on 1-2 työntekijää. Taloushallintoliiton jäsenyritysten keskipaino on noin 5 työntekijää. On todennäköistä, että myös eräillä muilla ilmoitusvelvollisilla toimialoilla demografia on samansuuntainen. Ilmoitusvelvollisten mikroyritysten osalta nykyinenkin rahanpesulainsäädäntö luo huomattavan hallinnollisen taakan. On riskinä, että uusi lainsäädäntökokonaisuus lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa. Esitämme seuraavat tarpeet huomioitavaksi kansallisessa lainsäädännössä tai sitä tarkentavassa kansallisessa säätelyssä.

Toimialojen erityispiirteet huomioiva selkeä viranomaisohjeistus suomeksi ja ruotsiksi

Verrattuna selkeään ja suhteellisen kansantajuihin kansalliseen lainsäädäntöön ja sitä täsmäntävään laadukkaaseen viranomaisohjeistukseen, EU-lainsäädäntö on erittäin vaikeaselkoista tulkittavaa muille kuin kyseisen säätelyalueen toimintaan perehtyneille asiantuntijoille, joilla on käytössään juridista asiantuntemusta. Esimerkkeinä voidaan mainita tietosuoja-asetus, NIS-2 direktiivi ja data-asetus. Monissa tapauksissa suomalaiset valvovat viranomaiset ovat olleet haluttomia antamaan tulkintaohjeistusta EU-tason säädöksiin.

Tähän saakka tilitoimistoja valvova Etelä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) on tuottanut tilitoimistoille kansallisen lainsäädännön pohjalta selkeää ja toimialan erityispiirteet huomioivaa ohjeistusta ja laintulkintoja. Yhteistyö AVIn ja Taloushallintoliiton välillä on ollut hedelmällistä. Havaitessaan lainsäädännössä tai sen soveltamisessa tulkinnanvaraisia tilanteita, tilitoimistot ovat olleet yhteydessä Taloushallintoliittoon, joka on koostanut ja välittänyt kysymykset AVI:lle. AVI on huomionut tiedon ja tulkinnan tarpeet yleisessä tai toimialakohtaisessa ohjeistuksessaan.

Kansalliset viranomaiset kuten AVI on jatkossakin velvoitettava tuottamaan valvottavilleen selkeää, kattavaa ja koostavaa suomen- ja ruotsinkielistä tulkintaohjeistusta EU-lainsäädännön pohjalta. Ohjeistuksessa tulee huomioida toimialojen demografia ja toimialojen reaalinen kyky omaksua EU-tason ohjeistusta. Finanssiala koostuu pitkälti suurista organisaatioista, joilla on rahanpesusäätelyyn keskittynyttä henkilöstöä. Tämä ei ole realistisesti mahdollista tilitoimistoissa ja muilla toimialoilla, joissa valtaosa yrityksistä koostuu mikroyrityksistä.

Viranomaisten ilmoitusvelvollisille tuottamien tietojärjestelmien käytettävyyttä on kehitettävä

Ilmoitusvelvolliset on velvoitettu ilmoittamaan epäilyttävästä liiketoimesta Rahanpesun selvittelykeskuksen tietojärjestelmään. Järjestelmä on erittäin vaikeaselkoinen ja vaikeakäyttöinen. Rahanpesun selvittelykeskus julkisti järjestelmän käyttöä ohjeistavan määräyksen "Määräys epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällön esittämisen asettelusta." Tämän dokumentin pituus on 23 sivua, mikä sinällään antaa kuvan järjestelmän vaikeaselkoisuudesta. Ohje itsessään sisältää ilmoitusvelvolliselle vieraita käsitteitä ja on laadittu vahvasti viranomaisen eikä ilmoitusvelvollisen lähtökohdista. Kansalliset viranomaiset tulee velvoittaa tuottamaan käytettävyydeltään kohtuullisia tietojärjestelmiä sekä niihin liittyvää ilmoitusvelvollisten eri kohderyhmät huomioivaa käytännönläheistä ohjeistusta. Käytettävyydeltään heikot ja huonosti ohjeistetut tietojärjestelmät nostavat ilmoituskynnystä ja vähentävät laajemminkin rahanpesun torjunnan legitimitettiä ilmoitusvelvollisten taholla.

Viranomaisvalvonnassa ja -menettelyissä on jatkossakin huomioitava toimialojen demografiset erot

Viranomaisvalvonnassa on kansallisen rahanpesulain aikana käytännössä huomioitu eri toimialojen reaaliset mahdollisuudet ja keinot toteuttaa rahanpesulain velvoitteita. Vaikkakin lainsäädännön velvoitteet ovat olleet pitkälti toimialariippumattomia, on valvonnassa mahdollistettu eri toimialojen erilaiset menettelytavat velvoitteiden toteuttamisessa. Jatkossakin esimerkiksi pankeilla on resurssiensa puitteissa mahdollisuus toteuttaa asiakkaiden tuntemista ja rahanpesun torjuntaa tietojärjestelmien avulla. Mikroyrityksistä koostuvilla toimialoilla kuten tilitoimistoilla tulee jatkossakin sallia manuaalisemmat prosessit velvoitteiden toteuttamisessa.

Fredman Janne
Suomen Taloushallintoliitto ry